

ปฏิรูปประเทศ : ปฏิรูประบบเลือกตั้งก่อน

เวทีสาธารณะ: อนาคตเราเลือกได้

■ บึงสรรพ วาซาดา
ผู้อำนวยการ
สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ ม.เชียงใหม่

เป็นที่เห็นชัดกันแล้วว่า ระบบการเมืองไทยในปัจจุบันเป็นผลพวงมาจาก

รัฐธรรมนูญปี 2550 โดยมีการสรรหา ส.ว. แบบตุลาการวิวัฒน์ แทนการเลือกตั้งโดยประชาชน ทำให้พรรคการเมืองใหญ่สามารถแทรกแซงกระบวนการสรรหาและสามารถควบคุมวุฒิสภาไว้ได้ และส่วนที่เลือกตั้งก็ใช้ระบบเขตเดียว (จังหวัดเดียว) เบอร์เดียว ซึ่งก็จะได้รับเลือกตั้งมาจากพรรคใหญ่ ทำให้ประชาธิปไตยจากการเลือกตั้งของเรากลายเป็นประชาธิปไตยแบบผูกขาด ไม่ว่าจะจะมีมือบิ๊กลักก็ครั้งก็ยังไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์การเมืองผูกขาดนี้ได้

ผู้รู้ท่านหนึ่งที่เป็นนักคณิตศาสตร์คือ **ดร.ไกรสร จิตรธรรม** ได้อธิบายปรากฏการณ์นี้ว่า การเลือกตั้งไม่ได้เกิดจากความนิยมที่ชัดเจนแต่เพียงอย่างเดียวแต่สามารถอธิบายเชิงคณิตศาสตร์ได้ว่าเป็นการออกแบบการเลือกตั้งที่ทำให้พรรคใหญ่ชนะเสมอ

ทั้งนี้เพราะตอนที่ร่างรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่ปี 2540 เราเบียดพรรคการเมืองแบบพรรคผสมจึงออกแบบให้พรรคใหญ่มีโอกาสมากขึ้น

การเลือกตั้งใช้ระบบเบอร์เดียวเขตเดียวที่เป็นขนาดใหญ่ สามารถพิสูจน์เชิงคณิตศาสตร์โดยทฤษฎีเกมว่า **จะได้ผลลัพธ์ที่เป็นจุดสมดุลแบบแนช (Nash Equilibrium)** อธิบายให้เข้าใจง่ายว่าผู้ได้รับเลือกจะมาจากพรรคใหญ่เสมอ แม้ว่าจะไม่มีหรือมีการซื้อเสียงก็ตามสำหรับเขตที่มีผู้แทนได้ 1 คน ผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้ง จะต้องได้คะแนนเสียงในระดับเกิน 50%

(ของจำนวนผู้มาใช้สิทธิลงคะแนน) ขึ้นไป กรณีมีการแข่งขันระหว่างผู้สมัคร 2 คนผู้ชนะต้องได้คะแนนในระดับ 20-40%ขึ้นไป สำหรับเขตที่มีผู้แทนได้ 3 - 4 คนก็เช่นกัน คะแนนของผู้ชนะการเลือกตั้งอาจจะลดลงมาบ้าง ต่ำลงมาถึงระดับแค่ 10 - 20% ดังนั้นโอกาสที่ผู้สมัครที่ไม่อิงฐานของพรรคหรือกลุ่มการเมืองจะชนะเลือกตั้งนั้น ดร.ไกรสรเห็นว่าไม่มีเลย โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สมัครที่ชนะการเลือกตั้งก็ต่อมาจากพรรคการเมืองใหญ่ การที่เราได้ผู้แทนเป็นส.ส.และส.ว.จากพรรคนายทุนแถมยังเป็นสมาชิกวุฒิสภาเพียงส่วนหนึ่งเป็นผลโดยธรรมชาติของการ

ออกแบบเขตเลือกตั้ง (ส.ส.และส.ว.) ความ **ผิดที่จะมีผู้แทนเป็นตัวแทนวิชาชีพหรือผู้แทนชนกลุ่มน้อยย่อมไม่มีโอกาสฝ่าเข้าไปได้เลย**

เรื่องที่กำลังว่านี้ ดร.ไกรสรเคยวิเคราะห์ไว้แล้วเมื่อปี 2546 ในกติกามีอยู่พรรคใหญ่จะผูกขาด ฝ่ายบริหารไปเรื่อยๆ และยังมีข้อสังเกตว่า จากประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศอื่นๆ นั้น ประเทศที่ปกครองด้วยพรรคเดียว ปกครอง (ยึด) ประเทศได้ทางการจะเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากรัฐบาลที่เคยครองอำนาจนานๆ ก็จะมีต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ยิ่งนานมากเท่าไรก็ยิ่งสูงมากเท่านั้น สิ่งในกลุ่มผู้ปานกลางหรือยากเห็นก็คือ มีการปฏิรูปประเทศไทยอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นไปได้ยากถ้าระบบการเมืองยังปล่อยให้พรรคใหญ่ขย้ำหัวชนวนทางการเมืองทั้ง 2 สภาได้

ในความเห็นของดร.ไกรสร วิถีแก้ไขคือปรับระบบให้เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งประเทศไทยเป็น 9 (หรือ 8) เขตเลือกตั้งจำนวนผู้แทนแต่ละเขตเป็นไปตามสัดส่วนประชากรแต่ละเขตประกอบด้วยจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกัน ให้มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกัน นั่นคือแบ่งการสรรหาเป็น 9 (หรือ 8) เขต ในแต่ละเขตมีผู้แทน 20-25 คน

ดร.ไกรสรยังเสนออีกว่า รูปแบบการเลือกตั้งแบบใหม่ ได้ถูกนำมาใช้ลองผิดลองถูกกับสังคมไทยแล้วถึง 2 หน ในการเลือกตั้ง ส.ว. ของกรุงเทพมหานครที่ผ่านมาคือเมื่อ

ปี 2543 และ 2549 สิ่งที่ ดร.ไกรสรนำเสนอไม่ใช่เรื่องใหม่คือสิ่งที่เคยใช้อยู่แล้วเคยรับรู้มาแล้วว่าได้ผลเป็นอย่างดี

การกำหนดเขตเลือกตั้งแบบให้มีจำนวน ส.ว.ได้ 20+ คน จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนผู้สมัครและ

พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หัวใจของระบบนี้คือ ระดับคะแนนสอบผ่านขั้นต่ำอยู่ที่ระดับ 1% (หรืออาจต่ำกว่า 1%) กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาวนา กลุ่มสหภาพกรรมกร กลุ่มนายธนาคาร กลุ่มวิชาชีพ วิศวกร แพทย์ พยาบาลก็ล้วนมีโอกาสได้รับเลือกตั้งกลุ่มปัญหาเฉพาะ เช่น กลุ่มชายรักชาย หญิงรักหญิงหากสามารถระดมผู้สนับสนุนได้ในระดับถึง 1% ของผู้มาใช้สิทธิก็จะได้ผู้แทนของกลุ่มไปอยู่ในสภา สภาก็จะประกอบด้วยผู้แทนที่หลากหลาย มีความรู้ มีประสบการณ์ที่สะท้อนกลุ่มประชาชน

ดร.ไกรสรคิดว่า ผู้แทนที่มาจากกลุ่มหลากหลายเหล่านี้จะมีบทบาท

(1) ขวาง/แทรก/กั้นชน ไม่ให้เกิดสงครามกลางเมือง

(2) ขวางฝ่ายบริหารบริษัท (ประเทศ) ไม่ให้ยึดบริษัท (ประเทศ) ได้ ซึ่งเมื่อยึดหุ้น (ส.ส.) ไม่ได้ ก็สะท้อนภพยามบริหารเพื่อผู้ถือหุ้น (ประชาชน) ผู้แทนที่มาจากกลุ่มที่หลากหลายนี้เป็นกลไกที่บังคับให้เกิดธรรมาภิบาล

(3) ปฏิรูปกระจายผลประโยชน์ จาก
การรวมศูนย์ทรัพยากรและอำนาจจากกลุ่ม
ผลประโยชน์เดิม

ระบบการเลือกตั้งแบบนี้นอกจากจะใช้

กับการเลือกตั้ง ส.ว. และ ส.ส. ยังสามารถใช้
กับการเลือกสภาประชาชน สภาปฏิรูป เพราะ
กลุ่มผลประโยชน์ขนาดย่อมจะสามารถเลือก
ผู้แทนตัวเองเข้าไปได้ และสื่อส่วนกลางจะมี
อิทธิพลลดลง สื่อท้องถิ่นจะมีอิทธิพลมากขึ้น

เมื่อได้รัฐสภาและ/หรือสภาปฏิรูปที่
ไม่ผูกขาดแล้ว ก็ไปจัดการกับการปฏิรูป
โครงสร้างที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งผู้
เขียนคิดว่าน่าจะหนีไม่พ้น (เรียงตามลำดับ
ตามแรงผลักและแรงต้านสุทธิในความคิด
ของผู้เขียน) เรื่องการปฏิรูปที่ดิน การปฏิรูป
การกระจายอำนาจ การปฏิรูประบบราชการ
เพื่อลดปัญหาการคอร์รัปชัน และการปฏิรูป
โครงสร้างภาษีทั้งระบบ การปฏิรูปเหล่านี้ใช้
เวลานานมาก ต้องอาศัยกระบวนการเจรจา
ต่อรอง เพราะเป็นเรื่องผลประโยชน์ทั้งนั้น

ขณะนี้ ได้มีการยุบสภาไปแล้ว ดังนั้น
การแก้ไขระบบเลือกตั้งที่ว่าจะมีทางเดียว
คือ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้สัตยาบรรณ
ร่วมกันว่า เมื่อสามารถดำเนินการให้มีสภา
ได้แล้ว สิ่งแรกที่สภาต้องทำคือ ปรับแก้
กลไกทางการเมือง และแก้กลไกการเลือก
ส.ว. ก่อนที่จะยุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ ทั้ง
ส.ส.และ ส.ว. ส่วนการปฏิรูปอย่างอื่นที่
แต่ละฝ่ายล้วนมีสิ่งของตัวเองอยากได้ก็ต้อง
ผลักดันเข้าไปเพื่อให้เกิดการแก้ไขในระยะ
ยาวต่อไป

ถ้าจะมีการปฏิรูปกันจริง ก็อยากให้
ลองเอาไอเดียนี้ไปคิดดู ประเทศไทยจะได้
ค่อยๆ เห็นขอบฟ้าสีทองเสียที